

Zakaj je potrebna revizija »sanacije« bank

Delo, 9.1.2016, dr. France Križanič

Slabe terjatve, na katerih je temeljila »sanacija« bank leta 2013, so bile izračunane na podlagi fiktivnih in zgrešenih predpostavk.

O projektu »sanacije« bank konec leta 2013 je v prvih lanskih mesecih potekala parlamentarna razprava. V njej so se izkristalizirali ključni podatki o tem projektu in iz njih očitno sledi sklep, da mora Slovenija izvesti revizijo »sanacije« bank 2013 ter na podlagi te revizije izvesti tudi popravljalne ukrepe.

Kako je na Slovenskem leta 2013 potekala »sanacija« bank

Banka Slovenije je v povezavi z drugimi izvajalci leta 2013 opravila tri stresne teste (angleški izraz je »stress test«, gre pa za preverjanje, ali banka obvladuje tveganja v zvezi z morebitno ekonomsko krizo: upad BDP, rast brezposelnosti ipd.):

- a) interni stresni test Banke Slovenije je pokazal 2,7 milijarde evrov primanjkljaja;
- b) test Ronalda Bergerja je pokazal 3,3 milijarde evrov primanjkljaja;
- c) test Oliverja Wymana je pokazal 4,8 milijarde evrov primanjkljaja.

Oliver Wyman je stresni test izvedel po več scenarijih morebitne ekonomske krize. Za oceno slabih terjatev je bil upoštevan neugodni scenarij z upadom slovenskega BDP za 3,1 odstotka v 2013 (dejansko upad za en odstotek, pa še to zaradi ekonomsko-političnih napak, povezanih z Zujfom), nato upad za 3,8 odstotka v letu 2014 (dejansko smo imeli na rasti izvoza temelječe triodstotno povečanje BDP) in spet upad BDP za 2,9 odstotka v letu 2015 (dejansko se je lani nadaljevala stabilna rast BDP med 2,5 in tremi odstotki). Vzeto v celoti je Oliver Wyman predpostavljal zmanjšanje slovenskega BDP za 9,5 odstotka ob dejanskem povečanju najmanj za 4,4 odstotka. Zmotil se je za 14 odstotnih točk. Slabe terjatve, na katerih je temeljila »sanacija« bank (nacionalizacija in dokapitalizacija NLB, NKBM, Abanke in Banke Celje) konec leta 2013, so bile torej izračunane na podlagi fiktivnih in zgrešenih predpostavk.

Če se vam, spoštovane bralke in bralci, zdijo navedene številke nepregledne, si predstavite, s čim imamo opraviti, lahko izboljšate z analogijo: neko svetovalno podjetje oceni, kakšno škodo bi utrpela Slovenija, če bi se ponovil potres enake moči kot tisti iz marca 1511. Na podlagi te ocene država nato nacionalizira tri največje slovenske banke in še eno manjšo za počez ter jih dokapitalizira z vsoto, primerljivo investiciji v gradnjo slovenskega avtocestnega križa.

Banka Slovenije bi morala rezultate testov s takšno razliko in ob tako nerealnih predpostavkah zavreči in analizo začeti znova.

Kaj je pokazala razprava o »sanaciji« konec leta 2013

V razpravi, ki je na temo »sanacije« bank iz leta 2013 potekala v prvih mesecih lani, se je pokazalo (in ostalo brez ustreznega odgovora) še naslednje:

- Država je decembra 2013 razlastila delničarje in lastnike podrejenih obveznic v NLB, NKBM, Abanki in Banki Celje s sklicevanjem na sporočilo (Communication) evropske komisije, ki bo začelo veljati šele 1. januarja 2016.
- NLB je državo zaprosila za pomoč januarja 2013, NKBM junija 2013, nova regulacija EU za državne pomoči pa je veljala šele po 1. avgustu 2013.
- Decembra 2012 in junija 2013 je država prepovedala dokapitalizacijo NKBM.
- Ko je rezultat ene od revizij sredi leta 2013 pokazal, da ima Nova Ljubljanska banka pozitiven kapital, je Banka Slovenije naročila ponovitev ocene revizijski hiši Deloitte, ki pa je navedla, da s strožjo (slabšo) oceno odstopa od računovodskih standardov.
- Banke pod nadzorom so ugotovile, da se med izvajanjem stresnega testa Oliverja Wymana spreminja njegova metodologija, izvajalec spremembe ni hotel razkriti, Banka Slovenije pa je sprejela njegovo obrazložitev, da je metodologija v njegovi zasebni lasti.
- Oliver Wyman je ocenil 4,8 milijarde evrov slabih terjatev in zahteval 70-odstotni odpis njihove nominalne (pogodbene) vrednosti. To je bil z naskokom največji odpis v EU, in to v državi, veliki neto izvoznici, kjer znaša bruto poslovni presežek na makroekonomski ravni 28 odstotkov BDP, bilančna vsota bank pa je glede na BDP med najmanjšimi v EU.
- Oliver Wyman je bil za izvajalca stresnega testa izbran brez javnega razpisa. Za delo je prejel 11,2 milijona evrov od Banke Slovenije, NLB, NKBM in Abanka pa so mu plačale še deset milijonov evrov.
- Odločbe o izbrisu lastnikov podrejenih terjatev so bile izdane 19. decembra 2013 (ali še kakšen dan pozneje), ob vedenju, da bo ustavno sodišče odločalo o zadržanju izvrševanja izbrisa, je Banka Slovenije odločbo antedatirala na 17. december. V odločbi, datirani na 17. december, se je Banka Slovenije sklicevala na odločbo evropske komisije o dovoljenju za državno pomoč slovenskim bankam, izdano 18. decembra 2013.
- Zaradi »sanacije« bank konec 2013 se je kapitalska ustreznost slovenskih bank zvišala precej nad evropsko povprečje (deset odstotkov). Kapitalska ustreznost v NKBM je znašala 20 odstotkov, v NLB pa 17 odstotkov.

Posledice projekta »sanacije« bank v 2013

Slovenska vlada in Banka Slovenije sta v projektu »sanacije« bank privolili v takšne pogoje, da se je zmanjševanje kreditov gospodarstvu celo pospešilo. Krediti bank nefinančnim družbam (realnemu delu gospodarstva) po zadnjem objavljenem podatku – novembra 2015 – znašajo le še 10,2 milijarde evrov (1,7 milijarde evrov ali 14 odstotkov manj kot pred letom dni in 11 milijard evrov ali 52 odstotkov manj kot julija 2010, ko je Banka Slovenije začela omejevalno kreditno politiko). Od oktobra do novembra 2015 so se ti krediti zmanjšali za 124 milijonov evrov (za en odstotek) – to pomeni, da se še naprej nemoteno zmanjšujejo.

Leta 2013 se je slovenski javni dolg povečal za 3,5 milijarde bolj, kot pa bi ustrezalo javnofinančnemu primanjkljaju (konsolidirane bilance). Del sredstev za dokapitalizacijo bank v višini 4,8 milijarde evrov je bil torej prenesen iz (predhodnih) depozitov države v bančnem sistemu. Za servisiranje 4,8 milijarde evrov najetega kredita ob štiriodstotni obrestni meri država plačuje 192 milijonov evrov obresti na leto. To je znesek, ki ustrezno povečuje strukturni javnofinančni primanjkljaj in ustvarja pritisk na zmanjševanje sredstev, namenjenih razvojni (kultura, šolstvo, znanost, industrijska politika), socialni, varnostni in obrambni politiki.

Projekt »sanacije« bank v letu 2013 je povzročil tudi neto odliv kapitala iz Slovenije in s tem upočasnitev okrevanja našega gospodarstva, predvsem stagnacijo investicij v osnovna sredstva ter počasnejšo rast zaposlovanja od možne (glede na gospodarsko rast, povezano s povečevanjem izvoza). Konec oktobra 2015 so terjatve poslovnih bank iz Slovenije za 1,6 milijarde evrov presegle njihove obveznosti do tujine.

Velik neto odliv kapitala in zmanjševanje kreditov gospodarstvu sta v specifičnih slovenskih razmerah najbolj prizadela mala in srednja podjetja, saj je večina velikih podjetij zasidrana na svetovnem trgu blaga in tudi kapitala. Pri manjših producentih Banka Slovenije z omejevanjem kreditov serijsko ustvarja nove »slabe terjatve«. V danih razmerah ta podjetja ali pa njihovi poslovni partnerji (dobavitelji, kupci) nimajo na voljo dovolj novih posojil, da bi poplačali stare dolgove in normalno financirali svojo dejavnost. Regulator čaka, da se tudi ta podjetja odproda.

Dr. France Križanič, minister za finance Republike Slovenije v letih 2008 do 2012